

حلقه مفقوده

در عطاری و طب سنتی

محمد هادی عطاری نژاد (عطاری)

عطاران

حلقه مفقوده به سری بحث هایی درباره عطاران (درمانگران تجربی) و گروه هایی که تمایل به آشنایی با عطاری و صنعت گیاهان دارویی دارند می پردازد.

این بحث به دوا و غذا و سپس به مزاج و درجه داروها، اصطلاحات و واژه ها، گیاهان دارویی، مواد معدنی ها و داروهای با منشأ حیوانی می پردازد.

در ادامه بحث حلقه مفقوده و جایگاه عطاران صحبت را به آنچه یک عطاری باید بداند سوق می دهیم. آنجایی که علم آغاز می شود و هنر خود را نشان می دهد و شخصیت و شهرت را همراه می آورد. می توان همانگونه که از چرتکه، ماشین حساب و پس از آن، ابر رایانه ها را ساختند، الگو برداری کرد. آموختن اصول برای هر عطاری ضروری است و آشنایی با اصول طب سنتی ایران از ضروریات است و هر چند که عطاری نباید در کارهای درمانی دخالتی داشته باشد اما لازم است از این چهارچوب مطلع باشد.

به هر یک از کتب مرجع اعم از قرابادین و کتبی که طب سنتی را آموزش داده اند مراجعه نمائیم در ابتدا اصول را بیان نموده اند که اکثر دوستان عطاری از آن مطلع هستند اما برای اینکه بخواهیم از این مقوله شروع نماییم بهتر است از گذشتگان مطالب را آموخته باشیم.

قرابادین

تعریف قرابادین اینگونه ذکر شده: «علم به

ماهیت و خواص ادویه مفرده و مرکبه را قرابادین گویند» (لغت نامه دهخدا).

هر قرابادین شامل دو بخش است: یک بخش مفردات می باشد. این مفردات اعم از گیاهان، کانی ها و حیوانات است. پس بخش تذکره قرابادین فقط مختص گیاه نمی باشد و باید توجه داشت در این مقوله هر سه مورد گیاه و کانی ها و حیوانی هادر نظر گرفته شده اند و باید با هر سه دسته آشنایی پیدا کرد.

در بخش دوم به ترکیبات توجه می شود و معمولاً کاتب تذکر می دهد برای دست یافتن به این گنجینه ها باید با دوا، غذا، ذوالخاصیه، مرکب القوی، زهر و پادزهر و اقسام آنها و... آشنا بود.

از مفاهیم دوا که چه می باشد، غذا به چه دسته ای از نباتات یا حیوانات اطلاق می شود و یا زهر و پادزهر چیست؟ باید آگاه شد و دانست که کدام گیاه زهرناک و کدام ضد زهر می باشد تا اگر مشکلی برای کسی پیش آمد چه اندیشه کند تا در مقابل خدا، خلق خدا و قانون شرمندگی نباشند.

چرا تعداد ادویه پیش از تعداد اغذیه است؟

حضرت حق در خلقت مواد، ادویه را بیشتر از مواد اغذیه خلق فرموده اند به علت اینکه بدن انسان به جهت دفع امراض و مصرف زیاده از حد اغذیه نیاز به دارو بیشتر دارد. از طرفی به واسطه استعمال همواره و هر روزه غذا، این مواد برای طبیعت بدن عادی شده و در کنار آن عدم رعایت قوانین سته ضروری (خوردن و آشامیدن، هوا، خواب، بیداری، اعراض نفسانی، حرکت و سکون، احتباس و استفرغ) بدن از سیر طبیعی و مزاج اصلی منحرف و از

سلامت ذاتی دور می گردد که منتهی به مرض می شود. از این رو نیاز به دارو پیدا نموده و لازم است که مرض رفع شود و مزاج به حالت اصلی خود برگردد. این داروست که می تواند با کمک طبیعت و با دقت نظر، مزاج را که در زمانها و شرایط مختلف از حالت اصلی خود خارج می شود آن را به حالت اصلی درآورد.

یکی دیگر از علل تعدد دارو آنست که اگر دارویی در دسترس نباشد داروی دیگر را بتوان جایگزین نمود. پس مسئله داروی مشابه که امروزه در طب آلپاتی رایج شده است از قدیم مورد توجه بوده است و دیگر اینکه اگر دارویی به طبع نسازد و از مصرف دارو در شخص نفرت ایجاد شود بتوان دارویی دیگر را جایگزین نمود که مشابه داروی اصل باشد و در خواص مانند داروی اصلی باشد و طبع به آن تمایل بیشتری داشته باشد و شخص بتواند به دفعات از داروی مشابه جهت بهبود استفاده نماید.

علت دیگر اینکه مصرف مداوم دارو سبب می شود بدن به آن عادت نموده و نفع اولیه را بروز ندهد و این مانند آن است که انسان برای اول بار مکانی را بازدید و یا غذایی را می خورد و لذت خاصی از دیدار و یا خوردن در دفعه اول احساس می نماید اما این لذت در دفعات بعد به اندازه اول نخواهد بود. در مورد دارو نیز همین گونه است زیرا برای بدن به حالت عادی درآمده و آن دارو می تواند اثر کمتری بگذارد و از این رو دارو بایستی عوض شود تا بدن بتواند از داروی مشابه بدون اینکه خواص آن متفاوت از اصلی باشد بهره ببرد.

ادامه دارد